

Szakmai beszámoló OTKA pályázatról
OTKA-azonosító: T 046638

Vezető kutató: Lackó Mária

Adóráták és korrupció hatásai a munkaerőpiac látható valamint rejtett szegmenseire és az adóbevételekre

A kutatás kiindulópontja az volt, hogy az adóráták és a korrupció hatása a gazdaságban nem választható el élesen egymástól: a különféle adóráták (munkát érintő adóráták, a vállalkozások profitját érintő adóráták, az általános forgalmi adóráták) makroszintű, országok közötti összehasonlítása félrevezető lehet, ha egyidejűleg nem vesszük figyelembe azt az intézményi környezetet, amelyben ezek az adóráták hatnak a gazdaság szereplőire.

Az elmélet rendszerint két fajta korrupciót különböztet meg: a kis és a nagy korrupciót. A kis korrupció a bürokráták, adóellenőrök, rendőrök, stb. korrump viselkedésében jelentkezik. A nagy korrupció a politikusok, parlamenti képviselők tevékenysége során merülhet fel. A korrupció mindkét típusát (a kis és a nagy korrupciót) extra adóként fogtuk fel. A kis korrupció magasabb szintje azt jelenti, hogy a nominális adórátá a korrupció miatt addicionális költségekkel vagy adóval egészül ki. A nagy korrupció esetében ez a kapcsolat természetesen jóval közvetettebb: a nagy korrupció magasabb szintje jelzés arra, hogy egy adott országban a közösségi jövedelmeket az elvárhatónál kisebb mértékben fordítják a szükséges közszolgáltatásokra, valamint arra, hogy a gazdálkodás rendes üzletmenetének kockázata nagyobb. Kiterjedt nagy korrupció a közszolgálati szektor fő funkcióit, az allokatív funkciót (magánjövedelmek allokációját közszolgáltatásokra), a redisztributív funkciót (a gazdagoktól a szegényebb állampolgárok irányába folyó jövedelem átcsoportosítást) és a stabilizálási funkciót (a foglalkoztatás, az árstabilitás, és a költségvetési deficit megfelelő mértékének biztosítása) is eltorzítja.

Ha azt nézzük, hogy a döntéshozók (munkavállalók, munkáltatók, adófizetők, stb.) költség-haszon keretben gondolkoznak, akkor jogos feltételezni, hogy az összes felmerülő költséget, vagyis a tényleges adókötelezettség mellett a korrupció költségeit is figyelembe veszik üzleti tevékenységük során. A jelenbeli adóbevételek segítségével létrejött hasznok egy része a lakosság számára nem a jelenben, hanem csak hosszú távon realizálódik. A gazdaság alanyai azonban észlelik, hogy egy korrump intézményi rendszerben a hasznok a vártnál kisebbek, erodálódnak. Szembesülnek az adóbevételek nem hatékony felhasználásával, amikor pl. az egészségügyben, a jogi védelemben, a bűnözőkkel szembeni védelemben extra kiadásokra kényszerülnek. A korrupció mindkét típusa pótlólagos kiadásokat követel a gazdaság szereplőitől, amely extra adóként fogható fel, olyan adónak azonban, amely az állam számára nem jelent semmilyen új bevételt. A társadalom tagjai nem vakok: előbb vagy utóbb észlelik a korrupcióból következő extra adót, és erre megadják a saját válaszukat.

A kutatás ökonometriai módszerek segítségével magyarázta egy sor makroszintű jelenség országok (OECD és poszt-szocialista) között meglévő különbségeit, ahol a különféle adórátáknak a korrupcióval, mint pótlólagos adóval való kiegészítése

kulcsfontosságú magyarázó változó volt.¹ A modellek ökonometriai tesztelésében Kézdi Gábor tanácsaira támaszkodtam, aki egyéb fontos, az Oktatási Minisztérium és az Oktatási Kerekasztal megbízásából származó feladatai miatt a projektben kisebb részt vállalt, mint azt eredetileg terveztük.

Kutatásunk három nagyobb területre koncentrált:

1. Munkapiac

Az általunk felépített makroszintű, nemzetközi és időbeli összehasonlításra alkalmas ökonometriai modelljeink megmutatták, hogy az adóráták és a korrupció – egyéb munkapiaci intézményi jellemzők mellett (a munkanélküliségi segély helyettesítési rátája, a munkapiac merevségét jellemző indikátor, a munkáltatók és a munkavállalók koordinációjának centralizáltsági foka, a szakszervezetek súlya, és a kollektív szerződésekkel rendelkező munkavállalók aránya) – lényeges tényezők a munkapiac látható és nem látható szegmensei relatív nagyságának magyarázatában. E tényezők országok közötti különbségei lényeges magyarázó erővel rendelkeznek mind a munkanélküliségi ráták, mind a foglalkoztatási ráták, mind pedig az önfoglalkoztatók arányának és a rejtett gazdaság arányának országok közötti különbségei magyarázatában. Két munkapiaci szegmens – az önfoglalkoztatás és a rejtett gazdaság – esetében arra is fény derült, hogy az adórátáknak e szegmensek méretét növelő hatásai nem függetlenek a korrupció szintjétől.

Magas adórátákkal, korrupt környezettel vagy mindkettővel szembesülve a potenciális foglalkoztatottak számára három egymástól nehezen szétválasztható, esetenként egymásba átnyúló „menedékhely” áll rendelkezésre. Ezek a menedékhelyek a munkanélküliség, az önfoglalkoztatás és a rejtett gazdaság. A potenciális munkavállaló a munkapiac e részei között mozog, sokszor kimutathatóan racionális magatartást követve. Például az önfoglalkoztatói szektorba való belépés vagy kilépés is hozzájárulhat a rejtett gazdaság növekedéséhez, mivel az önfoglalkoztatók számára könnyebb az adócsalás és adóelkerülés, mint az alkalmazottak számára. A magas vállalkozási adó magas szintű korrupcióval párosulva a munkavállalókat kiszoríthatja az alkalmazotti státusból, munkanélkülivé téve őket, vagy kényszerítheti őket, hogy önfoglalkoztatókká váljanak. Ezek a kényszervállalkozók gyakorlatilag még alkalmazottak, de a társadalombiztosítás szempontjából nincsenek bejelentve. Az alkalmazotti státus ilyen átalakítása mind a munkaadók, mind a munkavállalók számára lehetőséget ad az adóelkerülésre és adócsalásra, de a tényezők hasonló kombinációja (magas adó és kiterjedt korrupció) növelheti a nem foglalkoztatottak arányát is, akik az önfoglalkoztatókhöz hasonlóan hajlamosak arra, hogy a rejtett gazdaságban tevékenykedjenek.

A potenciális férfi és női foglalkoztatottak a családban elfoglalt különböző státusuknak megfelelően másként reagálnak az országoként különböző, illetve időben

¹ A kutatás kezdetén a különféle adórátáknak a korrupció mértékével való kiegészítését egy új fogalom definiálásával próbáltuk érthetővé tenni, bevezettük a szubjektív adórata fogalmát. A kutatás előrehaladtával, valamint az eredmények külföldi és hazai konferenciákon való ismertetése során azonban felismertük, hogy e fogalom bevezetése inkább nehezíti a modellek kulcsfontosságú változójának megértését. A szubjektív adórata ugyanis nem más, mint az egyes adóráták és a korrupció szintjének interakciója (szorzata), s az ilyen típusú változók használata igen elterjedt a legújabb nemzetközi irodalomban. A korrupció szintjét a Transparency International korrupciós indexei alapján számszerűsítettük.

változó feltételekre. Ha a magas adóráták magas szintű korrupcióval párosulva az alkalmazotti státust kevésbé elérhetővé és/vagy kevésbé vonzóvá alakítják, akkor a nők inkább a munkanélküliségbe menekülnek, vagy segítő családtagként csatlakoznak az önfoglalkoztatókhoz, esetleg úgy döntenek, hogy elhagyják a munkapiacot. Ezzel szemben a férfiak, mivel többnyire tőlük várják a család eltartását, rendszerint komoly erőfeszítéseket tesznek, hogy önfoglalkoztatóvá váljanak, illetve azok maradjanak, s ezzel legalább részben megőrizték státusukat a látható gazdaságban.

A szakirodalom több ismert műve (Johnson és szerzőtársai [1997, 1998], Friedman és szerzőtársai [2000]) arra a következtetésre jutott, hogy a gazdaság rejtett részének mértékét más tényezők mellett nagy súllyal a korrupció súlya határozza meg. Kétségtelen, hogy ezzel kicsinyítették az adórátáknak tulajdonított súlyt, közvetett módon kifogva a szelet azok vitorlájából, akik a gazdaság átlátható működését, gyors növekedését, a magas foglalkoztatási arányt csak alacsony adók mellett tudják elképzelni. E kutatás eredményei módosítják ezt a képet. Azt találtuk, hogy a munkapiac alakulásában a korrupció mértéke sajátos szerepet játszik az adóráták mellett. A munkapiac szereplői legtöbbször mind a két lényeges tényezőt „egymás mellett” figyelembe veszik, de a piacnak vannak olyan fontos szeletei (és itt az önfoglalkoztatói és a rejtett szektorra gondolunk), amelyek esetében a magas adókat a piac szereplői önmagukban talán el is fogadnák, ha azok hasznos felhasználását nem tenné számukra kérdésessé a közélet tisztaságát fertőző kis vagy nagy korrupció. (Bővebben ld. Lackó 2006a és 2006b közleményeket).

A rejtett gazdaság nagyságáról nem rendelkezünk széles körben elfogadott, egységes módon definiált makroszintű becslésekkel, ezért kutatásunk során többféle megközelítésű becslési eljárással készült rejtett gazdasági indikátorral dolgoztunk. Modellezésünk során használtuk egyrészt a nemzetközi irodalomban leginkább elterjedt Schneider (2005) DYMIMIC módszerrel készült becsléseit, ám azokat fenntartással kezeltük, mivel a rejtett gazdaság nagyságának e módszerrel készült becslései már feltételezik, és figyelembe veszik azoknak a tényezőknek a hatását a rejtett gazdaságra, amit mi éppen vizsgálni kívántunk, nemcsak a rejtett, hanem a munkapiac látható szegmenseire is.

A különféle nemzetközi szervezetek (OECD, EU, ILO) több éve szorgalmazzák, hogy az egyes országok a nemzeti számlák és GDP számítások során vegyék figyelembe, ill. készítsenek becsléseket az ún. nem-megfigyelt gazdaság nagyságáról. Sajnos ezek a nemzetközi projektek kutatásunk időtartama alatt nem értek el olyan eredményeket, amelyeket hasznosítani tudtunk volna: csak kevés országra és túl régi időpontokra készültek számítások. Bécsben, a WIIW intézetben készült viszont számítás Európa összes országára, a 2000-2004 közötti időszakra az ún. be nem vallott fogyasztás arányáról. E speciális rejtett gazdaság nagyságára vonatkozó indikátort statisztikailag a GDP-be beszámolt nem-megfigyelt gazdaságból, és a megfelelő adóbevételekből vezették le a szerzők (Christie és Holzner, 2006), olyan plauzibilis feltételezések segítségével, amelyek lehetővé tették számukra a be nem vallott fogyasztás arányának becslését anélkül, hogy magának a nem-megfigyelt gazdaságnak az arányát ismerték volna.

A munkapiac látható és rejtett szegmenseinek relatív nagyságában található nemzetközi különbségeket illetve ezek egymásra hatását e mutató segítségével is megvizsgáltuk. Felállítottunk és számszerűsítettünk egy modellt, amely a rejtett gazdaság, az önfoglalkoztatottak és a nem-foglalkoztatottak szegmenseinek egymásra hatását elemezte. Megmutattuk, hogy a rejtett gazdaságnak az a része, amely a be nem

vallott fogyasztással jellemezhető, szintén szoros kapcsolatot mutat a fogyasztással kapcsolatos adóráták és a korrupció szintjeivel. Azt is felvázoltuk, hogy a be nem vallott fogyasztás aránya fontos szerepet játszik a különböző munkapiaci szegmensek alakulásában: magasabb be nem vallott fogyasztási arány rendszerint együtt jár az önfoglalkoztatottak és a nem-foglalkoztatottak magasabb arányával. Ez utóbbiak ugyanakkor maguk is hatással vannak a be nem vallott fogyasztásra: minél nagyobb az önfoglalkoztatottak és a nem-foglalkoztatottak aránya, annál nagyobb a be nem vallott fogyasztás aránya. (Bővebben ld. Lackó 2007 közleményt).

2. Adóbevételek

A kutatás 2. területe szorosan kapcsolódott az 1. részben elért eredményekhez. (A 2. és 3. részt kissé bővebben ismertetjük, mivel közleményben még nem jelentek meg, előkészítés alatt állnak cikkek formájában való megjelentetésre.)

A kutatásnak ebben a részében azt vizsgáltuk meg, hogy az adóráták és a korrupció interakciója vajon befolyásolja-e, és hogyan az adóbevételeket? Hipotézisünk az volt, hogy mivel mind a rejtett foglalkoztatás, mind az önfoglalkoztatottság arányát bizonyíthatóan pozitív irányba befolyásolja az adóék² és a korrupció szintjének interakciója, ez utóbbinak hatnia kell – mégpedig negatív irányba - a munkát sújtó tényleges adóbevételek nagyságára (a megfelelő adóbevételeknek a GDP arányában) is.

Az 1. ábra 27 OECD országra mutatja az adóék és a korrupció szintjének interakcióját és a munkát sújtó adók tényleges bevételeit a GDP százalékában.

[1. ábra]

Az 1. ábra alakja kísértetiesen hasonlít a Laffer görbére: azt az összefüggést sugallja, hogy az adóráták és korrupció interakcióját megtestesítő indikátornak (amelyet akár tekinthetünk egy olyan általános adórátának, amely a szűken értelmezett, hagyományos adóék mellett tartalmazza a visszahúzó gazdasági környezetből, korrupcióból következő költségeket is) a növekedése egy bizonyos szintig növeli az adóbevételeket, de ezen túlhaladva hatása megfordul, s innen növekedése már csökkenti a beszedett adók volumenét. A szabályos „púpos görbe” fölött, „északnyugatra” ugyanakkor látható egy „felhő” is, amelyet a sajátos magatartást mutató skandináv országok adatai alkotnak.

Az eredeti Laffer görbét kitalálója a hagyományos adóráták és az adóbevételek viszonyára vonatkoztatta. Bár empirikusan ezt az összefüggést soha nem sikerült tesztelni illetve bizonyítani, a gazdaságpolitikusok és politikusok előszeretettel hivatkoznak rá, mondván: ha egy adott ország adórátái olyan magasak, hogy azok túljutottak az adóbevételeket maximalizáló fordulóponton, akkor ott adócsökkentési politikát kell folytatni, mert csak így lehet elérni, hogy a teljesítmény-visszatartás, valamint az adócsalás és adóelkerülés révén túl kevés jövedelem képződjön, illetve kerüljön a költségvetésbe. Az 1. ábra valóban ilyen gazdaságpolitikai stratégiát alapozhatna meg. Fel kell azonban hívni a figyelmet arra, hogy az ábrán látható összefüggés nemzetközi összehasonlításra alapul, s olyan kulturális, intézményi változót tartalmaz (a korrupció szintjét), amely rövidtávon szinte változatlan, s ezért egyáltalán nem rövidtávú viselkedést tükröz. Figyelembe kell venni, hogy a görbén haladva hol egy ország időbeli fejlődését követjük, hol pedig egyik országról a másikra ugrunk. Nem mondhatjuk, hogy

² Az adóék a személyi jövedelemadó, a munkavállalói és munkáltatói társadalombiztosítási járulékok összegének aránya a bérköltség %-ában kifejezve.

az országok (kultúrkörök, gazdasági környezetek) között ugrálva ugyanazt az utat járjuk be, mint amelyet egyetlen ország járna be, mondjuk az adórátájának csökkentése révén.

Szigorúbb, ökonometriai elemzések arról győzték meg, hogy az adócsökkentés adóbevételét növelő hatása még a korrupcióval kombinált interakciós adó-változó esetén sem valósul meg a Laffer-görbe sémája szerint. Ha csak az interakciós változót vesszük független változónak, akkor a Laffer görbét egy kvadratikus függvény tudná előállítani. Számításaink szerint azonban ez a függvény nem hozott szignifikáns koefficienseket. Számos más próbálkozás közül az 1. táblázatban összefoglalt regressziós függvények hoztak szignifikáns eredményeket: itt a független változók (különbféle kombinációkban) az adóék, a korrupciós szint, valamint azok interakciója. E függvények ökonometriai elemzései azt mutatják, hogy egyfelől az adóék önmagában pozitív kapcsolatban áll az adóbevételekkel: magasabb adóék mellett magasabb bevételi arány alakul ki. Másfelől viszont az adóék és a korrupció szintjének interakciója, illetve annak növekedése határozottan csökkenti, ceteris paribus, az adóbevételét. E két hatás eredője alapján jön létre a Laffer típusú görbe.

[1. táblázat]

Az 1. táblázat az ökonometriai elemzés eredményeit mutatja. Az adóékek különbözősége önmagában csak kevésbé képes magyarázni a bevételek különbözőségét (lásd az 1. táblázat [1] oszlopát). Ha figyelembe vesszük a korrupciót, mint extra adót külön változóként, akkor javul a regresszió magyarázó ereje, az R^2 0,43-ról 0,71-re nő. De még jobb eredményt kapunk, ha a korrupció szintjét az adóékkal való interakciójában vesszük figyelembe (lásd a [3] oszlopot). Ez az interakciós változó egyértelműen negatív irányban befolyásolja az adóbevételeket.

Összegezve a fenti két, egymással ellenkező előjelű hatást, a 1. táblázat együtthatói alapján kiszámíthatjuk, hogy bizonyos szintű korrupció mellett milyen adóbevétel befolyásoló hatása van az adóráták (az adóék) csökkentésének. A számításokból kiderül, hogy a korrupciós szint reális értelmezési tartományában az adóék pozitív hatása minden esetben dominálja az interakciós változó negatív hatását. Konkrét példákat véve: korrupció mentes környezetben az adóék 10 %-pontos csökkenése 4,3 %-pontos csökkenést okoz az adóbevételekben. Ugyanez az adóék-csökkenés átlagos korrupciós szint mellett már csak 3,57 %-pontos csökkenést okoz ([$-4,3 + (10) \cdot 2,78 \cdot 0,026$]= -3,57), a mintánkban előforduló maximális korrupciós szint mellett pedig 2,5 %-pontos csökkenést okoz ([$-4,3 + (10) \cdot 6,9 \cdot 0,026$]= -2,5) csökkenést a munkát sújtó adókból származó adóbevételek GDP-hez viszonyított arányát. Ezek szerint tehát a Laffer hatás annyiban érvényesül, hogy noha az adóék csökkentése mindenképp csökkenti a bevételt, ez a csökkenés korrupciós környezetben tompább, mint korrupció-mentes környezetben. Ugyanez az összefüggés az adóék emelése esetén azt jelenti, hogy az adóemeléssel származó várható bevétel-növekedés maximálisan korrupciós környezetben kisebb lesz, mint korrupció-mentes esetben: 10 %-pontos adóék növelés hatására 4,3 %-pontos bevétel-növekedés helyett csak 2,5 %-pontos bevétel-növekedés valósul meg.

Magyarország esetére is kiszámoltunk hasonló mutatókat. Magyarország helyezése a korrupciós skálán olyan, hogy az adóék 10 %-pontos csökkentése Magyarországon 2,9 %-pontos csökkenést okoz ([$-4,3 + (10) \cdot 5,2 \cdot 0,026$]= -2,9) bevétel-csökkenéssel jár. Számításaink tehát egyáltalán nem igazolják azt a - különösen politikusok körében hangoztatott - érvelést, hogy a munkát sújtó adóráták csökkentése egyértelműen növelné a megfelelő adóbevételeket.

3. Becslés a rejtett gazdaság nagyságára nemzetközi megközelítésben.

A 2. részben bemutatott ökonometriai elemzések azt is lehetővé tették, hogy számításokat végezzünk: mekkora és milyen arányú a vizsgált országokban az az adóbevétel-kiesés, amely az adóráták és a korrupció szintjének interakciója nyomán alakul ki, s amely a rejtett gazdaság egy új mutatójának tekinthető.

Az 1. táblázat [3] oszlopában található regressziós függvény arra is alkalmassá vált, hogy kiszámítsuk, mekkora lenne az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya a vizsgált 27 OECD országban, a 2000-2004-es időszakban, ha nem lenne a gazdasági életet terhelő korrupció. Ekkor az adóék és a korrupció szintjének interakciója (szorzata) nulla lenne, s az így kapott adóbevételi arány és a tényleges bevételi arány különbsége megadja azt az adóbevétel kiesést, amelyet a korrupció és az adóék együttesen (interakciójukon keresztül) magyaráz. Ezt az adóbevétel-kiesést a tényleges adóbevételi arányhoz viszonyítva egyfajta rejtett gazdaságra jellemző arányt nyertünk, amely egyrészt a rejtett foglalkoztatással, valamint a formálisan foglalkoztatottak és az önfoglalkoztatottak adócsalásával és adóelkerülésével kapcsolatos. A 2. táblázat ezeket az arányokat mutatja.

[2.táblázat]

Számításaink szerint, amelyek a munkát sújtó adók és a megfelelő adóbevételek alapján készültek, Törökország kiugró rejtett gazdasági aránya után a mintában szereplő 4 poszt-szocialista országból Lengyelország, Szlovákia, és Magyarország rendelkeznek magas rejtett gazdasági aránnyal, amelyeket Görögország aránya követ. Ezen kívül Csehországban és Olaszországban tapasztalható még jelentős rejtett gazdaság.

Egy további vizsgálatunkban a munkát sújtó adók mellett figyelembe vettük az általános fogyasztási adók rátáját és bevételeit is. Azt vizsgáltuk nemzetközi és időbeli összehasonlításban, hogy a munkát sújtó adóráták (adóék) és a fogyasztást sújtó adórata (ÁFA), valamint az adóék korrupcióval való interakciójának mértéke mennyire képes megmagyarázni az ezeknek az adórátáknak megfelelő adóbevételek GDP-hez viszonyított arányát. Ebben a vizsgálatban is látszatra egy Laffer típusú görbe írta le az összefüggést, ez a görbe azonban jóval laposabbnak mutatkozott. Ez azzal magyarázható, hogy a fogyasztási adók alapja, a fogyasztás kevésbé titkolható el, mint a munkát terhelő adók alapja, sőt az eltitkolt munkajövedelmek tekintélyes része is fogyasztásra költődik el, s e jövedelmek az ÁFA-val való „találkozást” már igen nehezen kerülhetik el. Ebből az összefüggésből is számíthattunk rejtett gazdasági arány-mutatókat az egyes országokra (ld. [3] táblázatot).

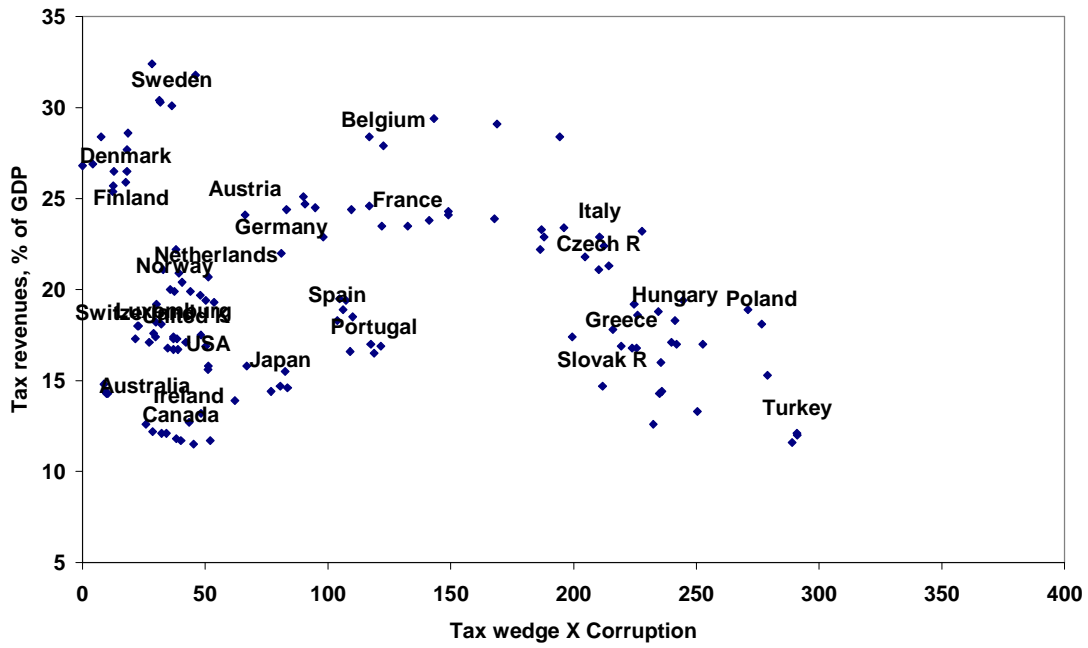
[3. táblázat]

A 2. ábra az adóbevétel kiesés nagyságát mutatja 2004-ben.

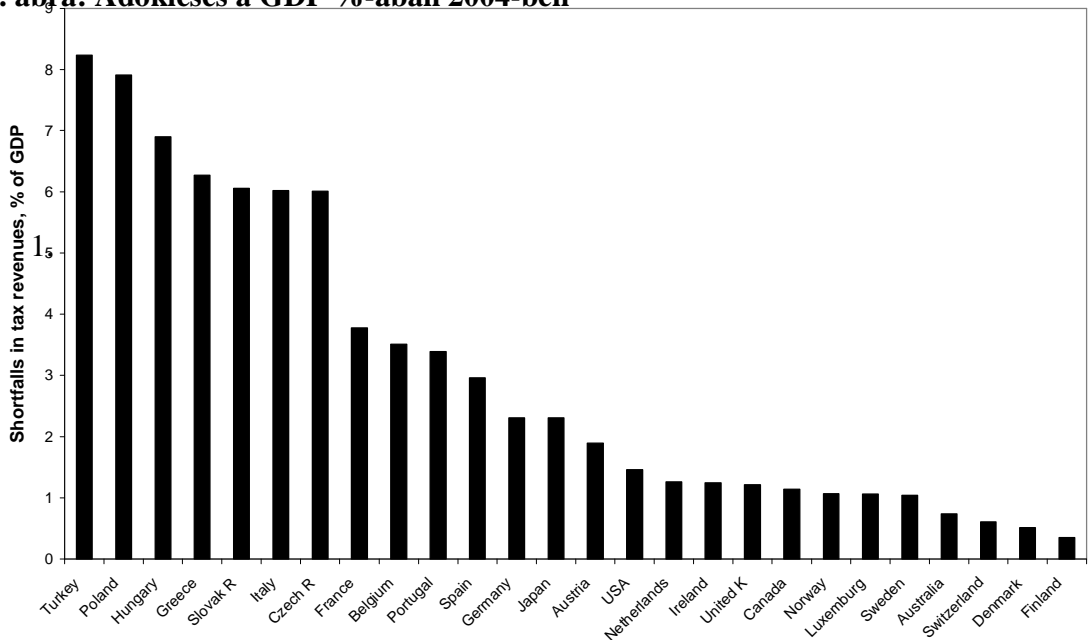
[2.ábra]

Az eredményekből jól látható, hogy Magyarországon az adókiesés mértéke 2004-ben 6,9 % pontot tett ki a GDP %-ában kifejezve, amely az összes figyelembe vett adóbevétel 23,6 %-át jelentette. Kevés támpontunk van sajnos ahhoz, hogy a kapott értékeket elhelyezzük a rejtett gazdaság más módszerrel becsült eredményei között. Az azért megnyugtatónak tűnik, hogy egy friss Magyarországra vonatkozó elemzés (Krekó és P. Kiss, 2007) nagyságrendileg hasonló adókiesést, illetve adókiesési arányt becsült: Krekó és P. Kiss tanulmányukban a GDP 7,1%-nak megfelelő adókiesést, illetve 23,7%-os adókiesési arányt becsült 2006 évre.

1. ábra: Adóék a korrupció szintjével kombinálva és az adóbevételek, OECD országok 2000-2004



2. ábra: Adókieés a GDP %-ában 2004-ben



1. táblázat

Regressziós függvények a munkát sújtó adók bevételi arányainak magyarázatára
(OECD országok, 2000-2004)

Függő változó: A személyi jövedelemadók és társadalombiztosítási járulékok aránya
(a GDP százalékában)

Magyarázó változók	[1]	[2]	[3]
ADÓÉK	0,28 [5,0]	0,36 [7,32]	0,43 [8,2]
KORRUPCIÓ		-0,96 [-4,26]	
ADÓÉK* KORRUPCIÓ			-0,026 [-4,64]
KONSTANS	9,8 [4,67]	9,83 [5,63]	7,41 [4,38]
R2 belső	0,07	0,07	0,06
R2 külső	0,44	0,73	0,76
R2 teljes	0,43	0,71	0,74
Megfigyelések száma	130	130	130
Országok száma	27	27	27
Módszer	RE GLS	RE GLS	RE GLS
Adóék számítása	új	új	új

2. táblázat

**Az adóbevétel kiesés aránya a munkát sújtó adók esetében (a bevétel %-ában)
OECD országok, 2000-2004**

	Ausztrália	Ausztria	Belgium	Kanada	Csehország	Dánia	Finnország
2000	10,1	9,9	17,5	3,2	21,4	0,7	0,0
2001	7,2	9,1	14,8	4,2	23,9	1,7	0,4
2002	6,8	9,4	12,4	4,1	24,1	1,7	1,2
2003	6,0	8,7	10,4	5,3	25,7	1,7	1,2
2004	5,2	7,0	11,2	8,7	25,4	1,7	1,2

	Franciaország	Németország	Görögország	Magyarország	Írország	Olaszország	Japán
2000	15,6	11,4	29,2	31,0	11,4	25,0	13,6
2001	15,8	12,1	34,2	29,8	9,3	20,5	10,8
2002	17,9	13,2	34,0	32,1	11,4	21,4	14,6
2003	15,1	10,9	31,0	31,8	8,3	21,0	13,6
2004	14,4	9,4	33,1	33,6	8,7	23,5	14,0

	Luxemburg	Hollandia	Új Zéland	Norvégia	Lengyelország	Portugália	Szlovákia
2000	5,5	4,4	1,8	4,0	36,3	18,3	41,9
2001	4,5	4,8	1,8	6,2	35,8	17,6	41,8
2002	3,2	4,0	1,5	6,3	37,9		47,0
2003	4,3	4,5	1,6	5,1	36,6	16,7	37,6
2004	5,4	5,6		4,8	39,0	18,3	36,7

	Spanyolország	Svédország	Svájc	Törökország	USA	Nagy-Britannia
2000	14,3	2,2		48,0	6,6	5,7
2001	14,1	3,7		46,5	7,1	7,0
2002	13,7	2,6		63,5	7,6	5,7
2003	15,2	2,7	4,2	61,8	8,3	5,9
2004	14,5	3,1	3,2	61,3	8,4	6,3

3. táblázat

**Az adóbevétel kiesés aránya a munkát sújtó adók és a fogyasztási adók esetében
(a bevétel %-ában), OECD országok 2004**

	Ausztrália	Ausztria	Belgium	Kanada	Csehország	Dánia	Finnország
2000	8,5	8,3	15,5	2,8	18,2	0,6	0,0
2001	6,1	7,8	13,3	3,7	20,4	1,4	0,3
2002	5,6	7,9	11,1	3,5	20,8	1,4	1,1
2003	5,0	7,4	9,5	4,5	22,1	1,4	1,0
2004	4,4	5,9	10,0	6,9	21,1	1,4	1,0

	Franciaország	Németország	Görögország	Magyarország	Írország	Olaszország	Japán
2000	13,4	10,0	22,2	22,5	8,3	21,9	13,2
2001	13,5	10,7	25,4	22,1	6,8	18,0	10,5
2002	15,4	11,6	25,4	24,4	7,9	18,8	14,0
2003	13,0	9,6	23,4	23,4	5,8	18,7	13,0
2004	12,3	8,2	24,7	23,6	6,2	20,9	13,4

	Luxemburg	Hollandia	Új Zéland	Norvégia	Lengyelország	Portugália	Szlovákia
2000	4,5	3,7	1,2	3,1	28,7	13,7	30,7
2001	3,8	3,9	1,3	4,9	28,5	13,3	31,1
2002	2,6	3,3	1,1	5,0	29,6		33,1
2003	3,7	3,7	1,1	4,0	29,5	12,6	29,7
2004	4,5	4,6		3,8	30,1	13,9	27,0

	Spanyolország	Svédország	Svájc	Törökország	USA	Nagy-Britannia
2000	12,1	2,0		34,0	6,6	4,6
2001	12,1	3,2		34,1	7,1	5,7
2002	11,8	2,3		42,0	7,5	4,5
2003	12,9	2,3	3,9	41,2	8,1	4,7
2004	12,2	2,7	2,9	43,3	8,2	5,0

Előadások, prezentációk, hasznosítás

A kutatás eredményeinek hazai és külföldi fogadtatása jónak mondható. A kutatási periódus folyamán az eredményeket több magyarországi és külföldi előadásban is ismertettem, amelyekről a magyar sajtó (napilapok, hetilapok, internetes újságok) részletes ismertetéseket közölt.

A kutatás folyamán előadást tartottam az

- EBRD által rendezett nemzetközi konferencián (Workshop on the informal economy in transition countries, London, 2005. február 25.)
- a Magyar Statisztikai Társaság 2005. június 1-én tartott „Feketén fehéren a szürkegazdaságról” című tudományos ülésén (http://www.mstnet.hu/naptar/lacko_rejtett.ppt),
- A Foglalkoztatási Minisztérium által rendezett konferencián, a Foglalkoztatási Minisztérium felkérésére készült, a magyar foglalkoztatáspolitikát átfogó értékelését tartalmazó tanulmánykötetben írt tanulmányom alapján, amely az Európai Foglalkoztatási Stratégia kontextusában vizsgálta a magyar foglalkoztatáspolitikát. Budapest, 2005. november
- A WIIW bécsi tudományos intézet szemináriumán, 2006. február 9.
- A Miniszterelnök által összehívott szűkkörű szakmai konferencián, 2007. szeptember 13-án,
- A Világbank és a Miniszterelnöki Hivatal által rendezett szűkkörű konferencián, 2007. december 5.-én. (The effects of tax rates and corruption on tax revenues International comparison on OECD countries, 2000-2004)

A kutatás eredményeit a kormányzati szakapparátusok közvetlenül is hasznosították. Meghívást kaptam a Miniszterelnök kezdeményezésére megvalósult szűk körű (Miniszterelnök mellett 6 kutató és 6 kormánytag ill. államtitkár részvételével tartott) konferenciára, amely a fekete és szürke gazdaság kifehérítésének lehetséges megoldásairól szólt.

Kutatási eredményeim egy részének felhasználásával tanulmányt készítettem és előadást tartottam a Foglalkoztatási Minisztérium felkérésére, amelynek témája a rejtett gazdaság foglalkoztatási hatásairól és e probléma megoldására irányult. Előadást tartottam a Világbank által Budapesten szervezett, a rejtett gazdasággal foglalkozó konferencián.

Előadásaim után és azóta is rendszeresen keresnek napilapok, hetilapok újságírói, mivel a kutatási projekt témája napjainkban sokak által fontosnak tartott és vitatott kérdés, s igen nagy szükség mutatkozik olyan számításokra, amelyek nemzetközi összehasonlításon alapulnak.

Hivatkozások

Christie, E. és M. Holzner (2006), What explains Tax Evasion? An empirical Assessment based on European Data, *WIIW Working Papers*, No. 40, The Vienna Institute for International Economic Studies.

Johnson, S., D. Kaufmann és A. Shleifer (1997), Politics and Entrepreneurship in Transition Economies, *Working Paper No. 57*, The William Davidson Institute at the University of Michigan.

Johnson, S., D. Kaufmann és A. Shleifer (1998), Regulatory discretion and the unofficial economy, *The American Economic Review*, Vol. 88, No. 2, pp. 387-392.

Friedman, E., S. Johnson, D. Kaufmann és P. Zoido-Lobaton (2000), Dodging the grabbing hand: determinants of unofficial activity in 69 countries, *Journal of Public Economics*, Vol. 76, pp. 459-493

Krekó Judit és P. Kiss Gábor (2007): Adóelkerülés és a magyar adórendszer, MNB-tanulmányok 65.

Lackó Mária (2006a): Az adóráták és a korrupció hatásai a munkapiacra. Keresztszeti összehasonlító elemzés az OECD-országokon, *Közgazdasági Szemle*, LIII. évf., 2006. november (961–985. o.)

Lackó Mária (2006b): Tax Rates with Corruption: Labor-market Effects. Empirical Cross-country Comparisons on OECD Countries. MT-DP 2006-04. Working Papers Series, Hungarian Academy of Sciences, Institute of Economics.

Lackó Mária (2007): Interrelationships of the hidden economy and some visible segments of the labour market, MT-DP 2007-07, Working Papers Series, Hungarian Academy of Sciences, Institute of Economics.

Schneider, F. (2005): Shadow Economies around the World: What do we really know? *European Journal of Political Economy*, 21/3, Sept, pp.598-642